6. దాతృత్వం

సాయంత్రం మొదలూ కుండపోతగా పడే వర్షం రాత్రి పదకొండింటికి కాని ఆగలేదు. వాతావరణం ప్రాణానికి హాయిగా వున్నా, తన ఇల్లు కాకపోవటంవల్లా, ఎంత వీలైతే అంత త్వరగా కొంప జేరుదామనే ఆతృతవల్లా వెంకటేశ్వర్లుకు చాలా బాధాకరంగా వుంది. అందులోనూ ఆరు నూరైనా తిష్టవేసి, ఎలాగైనా యీ బాకీ వసూలు చేయందే ఇంటికి పోకూడదనే పట్టుదల అతని ఇతర సుఖాలన్నిటినీ దిగమింగింది. ఒక వైపు నిరశన వ్రతానికైనా సిద్ధపడాలనే భావం అతనిలో వుంది. కాని సుష్టుగా భోజనం చేశాక మొదలెడితే బాగుంటుందనే అభిప్రాయమూ వుంది.

చివరకు యీ మొండి బాకీ వసూ లవగానే తను పడిన ఆవేదనంతట్నీ క్షణంలో మరిచిపొయ్యా డతను. ఐదువొందల రూపాయిలు చొక్కా లోపలి జేబులో పెట్టుకొని, అణాస్టాంపు రశీదు పారేసి త్వరగా బైటపడ్డాడు.

బజార్లన్నీ నిర్మానుష్యంగా ఉన్నవి. వాన నీరు గలగలలాడుతూ రోడ్డు మీద పరుగులు తీస్తోంది. ఆ నిర్మలోదకం అరికాళ్ళను రాచుకుంటూ చక్కలిగిలి పెడుతోంది. కుక్కలు సైతం, ఏ అరుగు మూలనో ముడుచుకొని పడుకున్నవి. కొంచెం దూరం నడిచాక, తాను ఒంటరిగా నడుస్తూన్న భావన కలిగిం దతనికి. ఎలక్ట్రిటిక్ లైటు కాంతిలో తనకు ముందుగా పడ్డ నీడను చూసి భయపడ్డాడు. ఇది తన నీడేనని తెలుసుకొని కుదుటపడ్డాక యీ నీడ తనకు కాస్సేపు ముందూ, కాస్సేపు వెనుకా నడుస్తోంది.

యీ అర్థరాత్రి చలిలో, ఒంటరిగా బైటికిరావటం అనాలోచితమే ననిపించిం దతనికి. కాని, అక్కడ ఆ బాకీదారుని ఇంట్లో యీ పైకం జేబులో పెట్టుకొని ఏ అరుగుమీదో పడుకోవటం ఎలా? అందులోనూ వాడితో ఎంతో ఘర్షణ పడ్డాడాయె! తను ఎంత దీనంగా, జాలిగా చెప్పినా, తన బాకీ పారేసేందుకు ఇష్టంలేక, నానా తిట్లూ తిట్టీ, చివరకు విసిగి, డబ్బు పారేశాడు. యీ పరిస్థితుల్లో తాను సాధించిన విజయాన్ని శత్రువు ఇంటిలోనే నిద్రింప జేయటం ఏం సబబు? అలా అని, ఇప్పుడు తను అంతకన్న ఎక్కువ ఘోరమైన పరిస్థితుల్లో వున్నాడా?

జార్జిటౌన్ నుంచి సైదాపేటలోని తన యింట్లోకి వెళ్ళి, తలుపులు బిడాయించుకుని, లోపల తాళాలు వేసుకొనేదాకా తాను సురక్షితుడు కాదు మరి. ఒక పక్క ఆకలి దహించి వేస్తోంది. కొంప జేరుతే ఆ చద్దికూడే అమృతప్రాయంగా ఆరగించవొచ్చు..కొంప జేరాక, ప్రళయం వొచ్చినా ఆయనకు దిగులు లేదు. ఐతే ఎట్లా?

బీదవాళ్ళను కరుణించి పొద్దుగూకులూ పరుగెత్తే ఎలక్ట్రిక్ రైళ్లూ, బస్సులూ విశ్రాంతి తీసుకుంటూన్నవి. మళ్ళీ ఏ తెల్లవారుజామునోకాని తిరగ నారంభించవు. తను ఇంటి దాకా నడవటమా?...

ఎనిమిది మైళ్ళన్నా వుంటుంది. యీ స్థితిలో ఆ ఎనిమిదికి పక్కన ఒకటి కాదు రెండు సున్నాలు వున్నట్లే తోచిందతనికి. వెంకటేశ్వర్లు ఇన్‌కమ్‌టాక్స్ కట్టకపోయినా, నెల కొక ఐదారు వొందలు సంపాయిస్తూనే వున్నాడు. ఐనప్పటికీ తన చుట్టూ వున్న వాళ్ళను, తను బీదవాడేనని నమ్మించటంలో ఎప్పుడూ ఎక్కువ శ్రద్ధ తీసుకుంటూనే వున్నాడు. లోకం పాపిష్టిది కనుక, జాగ్రత్తలు వహించ వలసిన అవసరం ఏర్పడిం దతనికి... ఇక యీ సమయంలో నిజంగా తాను బీదవాడనే నమ్మకం, తనకే కుదిరింది.

కొన్ని సుఖాలను త్యాగం చేస్తేనే తప్ప సంపాదనలో కొంత నిలవ తేలదు; నిలవను చూసుకొని పొందే ఆత్మతృప్తిలాటిదాన్నే డబ్బు ఖర్చు పెట్టి సుఖపడుతూన్నవారు పొందివుంటారు. యీ రెంటిలోనూ మొదటి పద్ధతే తనకు నచ్చింది. ఏ పరిస్థితుల్లోనూ అనాలోచితంగా ఒక్క దమ్మిడీ కూడా ఖర్చు చేయడు తను. ఇప్పుడు కొంప జేరేందుకు చాలా డబ్బు ఖర్చు చేయాల్సి వుంటుందనే ఆలోచన అతన్ని భయపెట్టింది.

కేవలం తన నీడ సహాయంతో నడవట మనేది అసంభవం. తను కోరకుండానే అడ్డంగా తెగ పెరిగిన యీ శరీరం, ఎవరిదో అన్నంత భారంగా వుంది; దీన్ని వొదిలించుకోలేడు కనుక భరించాల్సిందే! జేబులో ఐదొందల రూపాయిలు ఉన్నవనే మాట జ్ఞాపకం రాగానే హఠాత్తుగా తుళ్ళి పడ్డాడు. ఇది వాసన పట్టి, తన నెవరూ తరమటం లేదు కదా? చప్పున వెనక్కు తిరిగి చూసి, ఎవరూ వెంటాడటంలేదని నిర్ధారణ చేసుకొని కుడిచేత్తో జేబు తడివి చూసుకొని తృప్తిపడ్డాడు.

వందల మందిని వ్యాపారంలో మోసం చేయటం తేలికేకాని, ఒక్కడితో పోరాడగలగటం, గెలవటం కలలోకూడా తన తలకు మించిందనే సంగతి, వెంకటేశ్వర్లుకు తెలుసు. అందులోనూ శరీరాన్ని పెంచటమే కాని, చెడగొట్టుకోవటం తనకు బొత్తిగా ఇష్టంలేదు. యీ బొందితో స్వర్గానికి జేరేలోగా ఇంకో లక్షన్నా సంపాయింఛి తన ఐశ్వర్యాన్ని రెండింతలు చేయటం తన జీవితాశయం.

పోతే ఇప్పుడు తన జేబులో వున్న పైకం బుట్టలో వున్న విషసర్పం లాటిది. ఎవరైనా వొచ్చి ఆ బుట్ట తెరుస్తే, అది ముందుగా తననే కాటు వేస్తుంది. అందుకని యీ పైకాన్ని పారెయ్యలేదు. ఇది సంపాయించేందు కేగా నానా గడ్డీ కరుస్తోంది? ప్రకృతి శక్తులు మినహా, మిగతా ప్రపంచమంతా డబ్బనే యీ తాటి మీదనేగా నడుస్తోంది? ఒక విధంగా చూస్తే యీ డబ్బే తనను సుఖంగా సురక్షితంగా కొంపజేర్చగలదు కూడాను...

వెంకటేశ్వర్లు బ్రాడ్వే సెంటర్‌కు వొచ్చాడు. మహా పట్టణమంతా నిద్రపోతూన్నట్లు వుంది. చిత్రమేమంటే పగలు ఇసుకవేస్తే రాలనంతగా జనం తిరుగులాడే ఈ చైనాబజారు రోడ్డులో, రాత్రి పదయ్యేప్పటికే జనం అంతగా కనిపించరు. అంటే ఎవరిళ్ళకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోతారు. ఇతర జనంలాగే తనూ ఇంటికి జేరాలనే కదా వెంకటేశ్వర్లు తీవ్రంగా ఆలోచిస్తోంది!

టాక్సీ వేసుకుందామా అనుకున్నాడు...టాక్సీ! తన జీవితపు స్థాయికి కలలోనన్నా టాక్సీ ఎక్కలేదు! (మైలుకో రూపాయన్నా వుంటుంది. అప్పటికి బేబీ టాక్సీలు రాలేదింకా) ఈ అర్ధరాత్రి మీటర్ లెక్కలో బాడుగకు ఎవడొస్తాడు? అందులోనూ తన మొహం చూస్తే పది రూపాయిలకు తక్కువ అడగడు. అటూ ఇటూ చూస్తే, ఒకే ఒక్క టాక్సీ వుంది....ఇంకేం వీణ్ని కదుపుతే తను అనుకున్నదానికన్న చాలా ఎక్కువే అడుగుతాడు; కనుక ఈ వాహనం లాభం లేదు.

ఆటోరిక్షా ఐతే కాస్త తక్కువలో వొస్తుంది. అదీగాక త్వరగా జేరగలడు. కాని అది ఎక్కడా కనిపించటంలేదు.

మిగిలినవి రిక్షాలు. రెండు లాగుడు రిక్షాలూ, నాలుగు సైకిల్ రిక్షాలు మాత్రం ఉన్నవి. వీళ్ళతో బేరం పెట్టక తప్పేదిలేదు. సెంట్రల్ దాకా వస్తే కొంచెం చౌకగా వాహనమేదన్నా దొరుకుతుందేమో కాని, ఈ చలిలో నడవలేదు. దారిలో ఎక్కడన్నా ఏదన్నా దుకాణం వుంటే ఆకలి మంట తీర్చుకోవా లనుకున్నాడు కాని, ఈ వాన రాత్రి, అర్ధరాత్రి దాకా వెంకటేశ్వర్లనే ఒక మహాకాయుడు ఆరగించేందుకు వొస్తాడని తెలిస్తే మాత్రం, ఎవడు దుకాణం తెరుచుకొని కూర్చుంటాడు?

రిక్షావాళ్ళను కదిపాడు. లాగుడు రిక్షా లాభం లేదు. సైకిల్ రిక్షాయే బాగుంటుంది. ఇద్దరు గాఢనిద్రలో వుండి, అసలు లేవనే లేదు. మిగతా ఇద్దర్లో ఒకడు ఐదు రూపాయలు అడిగాడు.

వెంకటేశ్వర్లుకు గుండె ఆగినంత పనైంది. ఐదు రూపాయిల కాగితం కళ్ళ ముందాడింది. మరో ఐదు గంటల్లో ఎలాగూ బస్సులూ, ఎలట్రిక్ బళ్ళూ బయలుదేరుతవి. అంటే ఈ కాలం గంటకు ఒక రూపాయి విలువన్న మాట! వెధవకాలం – గంటకు అణా ఇచ్చేవాడుంటే తెల్లవార్లూ మేలుకోడూ తను?

చూద్దామని బేరం పెట్టాడు. చివరకు నాలుగు రూపాయిలన్నా లేందే రాను పొమ్మన్నాడు ఒకడు; రెండో వాడు మాట్లాడలేదు. సమయం వచ్చినప్పుడు యీ రిక్షావాళ్ళందరూ ఒకే మాట మీద వుంటారు. ఇంతగా నిలువుదోపిడి వుంటుందా అనిపించింది. ప్రజలను రక్షించే పోలీసులందరూ ఏమయ్యారు? అరాచికం ప్రారంభమైనట్లే తోచిం దతనికి... కాని తనేం చేయగలడు?

రూపాయి ఇస్తానన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. మొదటివాడు తుపుక్కున రోడ్డుమీద ఉమ్మేసి, తన భీకర రూపానికి భయపడినవాడల్లే, రిక్షాను తీసుకుని కాస్త అవతలికి వెళ్ళాడు. రెండో వాడు మాట్లాడలేదు.

మొదటి వాడు చూపిన అవమానానికి అతనికి మండిపోయింది; కాని ఏం చేస్తాడు? ఆ కోపంతో నాలుగడుగులు ముందుకు వేశాడు! కాని ఎవరూ తనను పిలవలేదు. ఈ అలకవల్ల తనకే నష్టం. ఐతే ఐందనుకుందామంటే రూపాయిలు వొదిలించుకోవాలి.

'పోనీ ఫోర్టు స్టేషన్‌కు వెళ్ళి పడివుంటే' అనుకున్నాడు కాని, అన్ని గంటలసేపు ఆకలి బాధతో కూర్చోవటం మాటలా? అలా కూర్చున్నా కళ్ళు తెరిచి వుండగానే తన భార్యా, ఇద్దరు పిల్లలూ, చిల్లర దుకాణం, ప్రాణాలు అరచేతుల్లో పెట్టుకొని తన భార్య ఎదురుచూస్తూండటం, ఇవన్నీ పీడకలల్లే కళ్ళముందు వేళ్ళాడుతూంటవి.

మరీ తన కొంప చాలా ఓటిది. అందులోనే వ్యాపారం. కాపరమూను. ఏళ్ళ తరబడిగా వుంటున్నాడు కనుక పాతిక రూపాయిలకే ఇల్లు అద్దెకు తీసుకున్నాడు. ఇక ఆ సందు, చీకటి గుయ్యారంగా వుంటుంది. వారం రోజుల క్రితం తన ఇంటికి ఐదిళ్ళవతల ప్రొహిబిషన్‌వాళ్ళు సారా పట్టుకున్నారు. ప్రొహిబిషన్ వుంది కనుక తాగినవాడు తందనా లాడేందుకు భయపడతాడు కాని, తాగినవాణ్ని నమ్మటం ఎలా?

పదిహేను రోజులక్రితం తన యింటికి ఎదురుగా వ్యభిచార నేరం కింద ఇద్దరు అమ్మాయిల్నీ, ఇద్దరు మొగాళ్ళనూ, ఇద్దరు ముసలాళ్ళనూ పట్టుకొని పొయ్యారు. ఆ కొంప చూస్తే ఏ ఐశ్వర్యవంతుల్దో, ఏ మర్యాదస్తుల్దో అనిపిస్తుంది! కాని లోపల జరిగే వ్యాపారం ఇదీ!

ఆ నవయువతుల్ని చూసి, ఇలాటి రంభల్ని ఏ అదృష్టవంతుడు పెళ్ళాడుతాడోనని లొట్టలు వేశాడు తను. క్షణంసేపు మతిపోయినట్లయింది. తన జీవితమంతా ఎడారేననిపించింది; కాని యీ ఇహలోక సుఖాన్ని గూర్చి తలచటంలో తను శ్రద్ధ చూపివుంటే ధనవంతుడు అవలేకపొయ్యేవాడు. పోతే, తనేమీ అన్యాయాలు చెయ్యడనే నమ్మకం వుంది కనుక, స్వర్గంలో తనను ఆహ్వానించే రంభా ఊర్వసులు ఎలా వుంటారో ఈ నవ యువతుల్ని చూస్తే అర్థమైంది.

తన కొంప వున్న సందు అంత మంచిదికాదు. సందు చివర అంతా అలగాజనం; కనుకనే తన వ్యాపారం మూడు కాయలూ, ఆరు పువ్వులుగా సాగుతోంది. ఐతే తనిలా డబ్బు సంపాయించటం చాలామందికి కన్నెర్రగానే వుంది. తను ఎంత బీదవాడుగా నటించినా, తా నేమీ అనుభవించకపోయినా, ఓర్వలేనివాళ్ళు చాలామంది ఉన్నారు, వీళ్ళెవర్నీ తను లెక్క చేయటం లేదు కాని, వాళ్ళుమాత్రం తన మీద ఒక కన్నువేసే వుంచారనే అనుమానం చాలా కాలంగా పీడిస్తోంది. సమయం చూసి, తన కొంప మీద పడి దోచుకుంటే!

ఈ తలపు రాగానే వెంకటేశ్వర్లు వొణికిపొయ్యాడు. తన భార్యా, పిల్లలూ భయపడి ఇంటి పెంకులు ఎగిరేట్లుగా ఏడుస్తూన్నట్లే వినిపించింది... ఆ దుర్మార్గులు యింట్లో వున్నదంతా దోచుకుంటున్నట్లే అనిపించింది...

కొంచెం ఆలోచించి వొణుకు తగ్గించుకున్నాడు. ఎందుకంటే మొదటినుంచీ తను అంతా తెలివిగా ఆలోచించే బతుకుతున్నాడు. ఇంట్లో వెండి బంగారాలు లేవు. భార్య మెడలో మంగళసూత్రం ఒక్కటే బంగారం. అన్నాలు తినే కంచాలన్నీ అల్యూమినియం బొచ్చెలు; తను ఇంత హీనంగా బతకటంలో భార్యకూడా సహకరిస్తూనే వుంది. కనుకనే డబ్బు కూడబెట్ట గలిగాడు. ఆశ్చర్యం ఏమంటే జీవితాన్ని అనుభవించని తనను చూసి, యీ ప్రజలు జాలిపడాల్సిందిపోయి, తనంటే ఈర్ష్యపడతారెందుకు?

పోతే ఇంట్లో నగదు ఏమంత లేదు. అన్నీ ప్రోనోట్లూ, దస్తావేజులూను. బాంకులో వేస్తే ఎవరికైనా తెలుస్తుంది. డబ్బు వడ్డీలకు తిప్పటం, ఇల్లు కొనటంలో వినియోగించాడు. తను సంపాదించిన లాభాలన్నీ జార్జిటౌన్‌లో వున్న బ్రహ్మాండమైన మేడలోని గోడల్లో, దర్వాజాల్లో ఉన్నది. ఇలా చేయకుంటే ఇన్‌కమ్‌టాక్స్ ఆఫీసే తనకు చాలాకాలం నివాసమయ్యేది. ధన సంపాదన ఒక కళ అని ఎవరన్నా అంటే, సంపాయించింది జాగర్తపడి, దాచి, పెంచటం ఒక కళ అని తను అనగలడు. మొదటిది చాలామందికి తెలిసిన కళయితే, రెండోది ఏదో తనబోటి కొద్దిమందికి మాత్రమే తెలిసిందని రుజూ చేయగలడుకూడాను.

దొంగతనం జరిగినా, పెద్దగా పొయ్యేది లేదు కాని, ఆ అవకాశం మాత్రం ఎందుకివ్వాలి? చూస్తూ చూస్తూ నడి సముద్రంలోకి విసిరి వేసేందుకు తనదేం

నడమంత్రపు సిరి కాదు; కరెన్సీ అచ్చుకొట్టి సంపాయించింది కాదు; రోజులోని ప్రతి నిమిషమూ కష్టపడి, చమటోడ్చి, కడుపు మాడ్చుకొని సంపాయించింది మరి! ఇరవై ఏళ్ళ క్రితం కట్టు గుడ్డల్తో యీ మహా పట్టణానికి వొచ్చి, యీనాడు యీ స్థితికి వొచ్చాడంటే, తన సామర్థ్యానికి ఇంతకన్న రుజూలేం కావాలి? తను ఎంత కష్టపడుతున్నాడో తెలుసు. తనను చూసి ఈర్ష్యపడేవాళ్ళు అకారణంగా, అన్యాయంగా ఏర్పరుచుక్ను అభిప్రాయాలను మార్చుకుంటారు.

జీవితంలో అవసరాల్ని కూడా విలాసాలుగానే పరిగణిస్తున్నాడు తను; అత్యవసరాల్ని సాధారణ అవసరాలుగా గుర్తిస్తున్నాడు. లేకుంటే పర్వతంలావున్న మేడను అద్దె కిచ్చి ఆ ఓటికొంపలో ఎందుకుంటాడు? టాక్సీ వేసుకొని పోకుండా యీ స్థితిలో, చెప్పులన్నా లేని కాళ్ళను, బరువుగా ఎత్తి ఎత్తి వేస్తూ ఎందుకు ముందుకు సాగుతాడు? మడతలు చెరగని ఇస్త్రీ దుస్తు లెప్పుడన్నా ధరించాడా తను? యీ విలాసా లున్నవే, ఇవి మనిషిని నానా అవస్థలపాలూ చేస్తవని తనకు తెలుసు. డబ్బుతోపాటే విలాసాలు తనను ఆహ్వానించకపోలేదు. ఐతే వాటిని కసిరి, దూరానికి తరిమేశాడు.

ఇంట్లో తన సంసారం తనలాగే బాధపడుతూ వుంటుంది. వాళ్ళకు రక్షణ కావాలి. మొగాడంటూ ఒకడు యింట్లో వుంటే ధైర్యం. అంతకన్న తనకూ, తన జేబులోవున్న యీ ఐదొందలకూ ధైర్యం...

రతన్‌బజార్ దాటుతూండగా గంట వాయించుకుంటూ సైకిల్ రిక్షా వొస్తోంది. వెంకటేశ్వర్లు ఆగి వెనక్కు చూసి అది ఖాళీగానే వున్నందువల్ల, ఇందాకటి వెధవే రూపాయికి ఒప్పుకొని వొస్తున్నా డనిపించింది. వెధవ గీర్వాణం కాకపోతే, అప్పుడే ఒప్పుకోరాదూ – తన కీ ఫర్లాంగు నడక తప్పేది! రూపాయంటే, పదహారు అణాలని మరిచిపోయి ఉంటాడు – వెధవ! అందుకనే కూటికి మాడుతూ ఇన్ని అవస్థలూ పడుతున్నారు వీళ్ళు...

తీరా రిక్షా దగ్గిరికి వొచ్చాక చూస్తే, వాడు మొదటివాడు కాదు. మెదలకుండా వూరుకున్న రెండోవాడు. వీడు కుర్రాడల్లే కనిపించాడు. మైనారిటీ వెళ్ళిందో లేదో – ఐనా తను వీడిచేతేం నోటు రాయించటం లేదుగా?

"స్వామీ! నేను వొస్తాను–" అన్నాడు వాడు, రిక్షా ఆపుతూ.

వీడు తెలుగువా డైనందుకు వెంకటేశ్వర్లుకు కాస్త సంతోషమైంది. ఆంధ్రాభిమానం చూపగలడు కాని డబ్బు విషయంలో మాత్రం కాదు.

"రూపాయి ఇస్తాను – అంతే!" అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

"అలా సెలవిస్తే ఏం చెయ్యను చెప్పండి...ఎనిమిది మైళ్ళన్నా ఉంటుందా? రెండన్నా ఇప్పించండి..."

ఎర్రరంగు రెండు రూపాయిల నోటు కళ్ళ ముందాడింది వెంకటేశ్వర్లుకు. ప్రాణం వొప్పటం లేదు. రెండు రూపాయిలు న్యాయమేనని అంతరాత్మ ఘోషిస్తూ వుంటే, దాని పీకె నొక్కేశా డతను. అంతరాత్మలు ఆరోగ్యంగా వుంటే ఇన్ని అవినీతులు జరక్క పోవొచ్చేమోకాని, అవినీతులు జరగందే ప్రపంచం ముందుకు సాగేందుకూ వీల్లేదు మరి.

"సరే...రూపాయిన్నర ఇస్తాను..అంతకన్న దమ్మిడీ కూడా ఇవ్వను-" అని ఇదే తన నిశ్చితాభిప్రాయమని సూచించేందుకు వెంకటేశ్వర్లు రెండడుగులు ముందుకు వేశాడు.

"రండి...రండి..." అన్నా డా కుర్రాడు చాలా ఆతృతతో.

వెంకటేశ్వర్లు రిక్షా ఎక్కి హాయిగా, ఠీవిగా కూర్చున్నాడు. రిక్షా కదిలింది మెల్లిగా; వానకు తడిసి వున్నదేమో ఛైను బిరుసెక్కింది. ఆ కుర్రాడు పెడల్స్ మీద లేచి నిలబడ్డా రిక్షా కదిలే స్థితిలో లేదు. నరాలు బిగబట్టి కండరాల్ని సమీకరించి నానా అవస్థ పడుతూంటే, చీమ నడకతో సాగుతోంది.

'ఛస్తున్నాడు వెధవ!' అనుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. 'డబ్బు ఉట్టుడియంగా వొస్తుందా మరి!...' యీ వెధవ రిక్షా యీ వేగంతో ఐతే తను సూర్యోదయానిక్కాని కొంప జేరలేదు...రూపాయిన్నర ఖర్చుపెట్టి, సూర్యోదయానికి జేరటం అర్థం లేనిపని. నడుస్తే ఇంతకన్న ముందుగా వెళ్ళవొచ్చుకాని నడిచే ఓపిక లేదు.

చల్లగాలికి ప్రాణం హాయిగా వుంది. కడుపులో కూడా ఏమన్నా పడితే బాగుండు. తను పీనాసి అని అనుకునేవాళ్ళెవరన్నా ఇప్పుడు చూస్తే తెలిసేది మరి. వాళ్ళ సంగతి ఎలా వున్నా, యీ రిక్షావాడు పాపం ఎముకలు విరగ్గొట్టుకుంటున్నాడు.

'పాపం!' అనిపించింది వెంకటేశ్వర్లుకు. తన బరువూ, సైకిల్ రిక్షా బరువూ, వాడి బరువూ లాగాలాయె మరి! జాలివేసింది కాని, తనేం చేయగలడూ? తొందరగా పోనిమ్మని ఆజ్ఞాపించలేకపొయ్యాడు; తన తొందరే వాడికీ వుండివుంటుందని తోచిం దతనికి.

జనరల్ హాస్పిటల్ దగ్గరి బ్రిడ్జి ఎక్కటం మాటలా? రిక్షావాడు నడిపిస్తున్నాడు. ఎగుడులో వొదిలిపెడతాడేమోనని భయం వేసింది. .. ఇది జరుగుతే సరాసరి సెంట్రల్ స్టేషన్ థర్డ్‌క్లాస్ వెయిటింగ్ హాల్ పక్క నుంచి దూసుకొనిపోయి, ఇనప కటకటాలను గుద్దుకోవటమే .... పోనీ దిగుదామా అనిపించింది కాని, డబ్బిచ్చి తద్దినం కొనితెచ్చుకోవటానికి మనసొప్పలేదు.... నానా అవస్థపడి బ్రిడ్జి ఎక్కింది...రిక్షావాడు దర్జాగా కూర్చొన్నాడు. బండికి శరవేగం వొచ్చింది; దిగుడాయె మరి! వేగంగా బండిపోవటం ఇష్టం లేదతనికి. ఏమన్నా ప్రమాదం జరుగుతుందేమోనని భయం...

ఆపమందా మనుకున్నాడు...కాని ఒకపక్క త్వరగా వెళ్ళాలనీ వుంది. అట్లాగే ప్రాణాలు బిగపట్టుకొని కూర్చున్నాడు.

మౌంట్‌రోడ్ బ్రిడ్జిదాకా తొక్కకుండానే పరుగెత్తింది. రిక్షావాడి దర్జా చూసి, తను అనవసరంగా డబ్బిస్తున్నట్లనిపించింది వెంకటేశ్వర్లుకు. మళ్ళీ వొంతెన ఎక్కించేందుకు రిక్షావాడు దిగాడు. ఇది ఎక్కుతే కొంతదూరం దానంతటదే వెళ్తుంది. కష్టే ఫలే అన్న సామెతను ఆ వొంతెనా జ్ఞాపకం చేసి, అమలు జరుపుతూనే వుంటుంది.

మౌంట్‌రోడ్డు దాటుతోంది. రిక్షావాడుకూడా కాస్త ఉత్సాహంగా వున్నాడు. వెళ్ళవలసిన దూరం తరుగుతూన్నకొద్దీ మనస్సు తేలికవుతూ వుంటుంది కదా! కాని తన బరువు తగ్గదు; అందుకనే వాడు అటూ ఇటూ వొంగుతూ, తన బలమంతా ఉపయోగిస్తున్నాడు...'చావనీ' అనుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

రోడ్డు నిర్మానుష్యంగా వుంది. వానకు తడిసి వుండటం వల్ల పై దీపాలు తమాషాగా రోడ్డుమీద తమ పాపల్ని చూసుకుంటూన్నవి. ఇంత గాలి వేస్తుంటే యీ రిక్షావాడు చెమటలు కక్కుతున్నాడు. ఊపిరి పీల్చటం, విడవటం, అల్లంత దూరాన వున్న రైలు ఇంజన్ భుగభుగల్ని గుర్తుచేస్తోంది.

రిక్షావాడితోనన్నా మాట్లాడితే తప్ప ఈ నిశ్శబ్దం భరించరానిదిగా తోచి "ఒరేయ్ అబ్బాయీ! నీ పేరేమిటి?" అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

"సుబ్బడండీ–" అన్నాడు వాడు, ఆయాసపడుతూనే.

"రిక్షాకు అద్దె ఎంతరా?"

"రాత్రికి రూపాయి, పగలు రూపాయిన్నరా అండీ!"

కొన్నాళ్ళ క్రితం ఒక మిత్రుడు రిక్షాలు అద్దెకిచ్చే వ్యాపారం చేయమని సలహా ఇచ్చాడు. ఇప్పుడు వెంకటేశ్వర్లు లాభాలు కట్టటంలో నిమగ్నుడయ్యాడు. రోజుకు రెండున్నరంటే, నెలకు డబ్బై ఐదు...సంవత్సరానికి తొమ్మిదొందలు...రిక్షా మహావుంటే ఆరొందలు...సంవత్సరం తిరిగేప్పటికి నూటికి యాభై వొంతుల లాభం, రిక్షా మిగులుతుంది. నాలుగు రిక్షాలు పెట్టుకొని చూడొచ్చు. వడ్డీ వ్యాపారం కన్న ఇదే లాభసాటి. అప్పిచ్చిన డబ్బు వసూలయ్యేదాకా అనుమానమే కదా! వడ్డీ ధర్మానికి ఇస్తూన్నట్లు బాధపడేవాళ్ళూ, లేకుంటే కోర్టు చుట్టూ తిప్పేవాళ్ళూ, వీళ్ళ పీడ మరి వుండదు. తన డబ్బు ఎప్పుడూ తన కళ్ళముందే రిక్షాల రూపంలో వుంటుంది. పదిమందికి ఇంత అన్నం పెట్టిన పుణ్యంకూడా తనకు దక్కుతుంది. వెంకటేశ్వర్లు లెక్కల్లో, అందులోనూ డబ్బులెక్కల్లో నిధి... ఈ వ్యాపారమంతా ఒక్కసారి కళ్ళముందు కట్టి, సంవత్సరం తిరిగేప్పటికి వెయ్యి రూపాయిల మూట వొంతున కళ్ళముందు మెరవసాగింది.

ఒకపక్క బుర్ర ఇంత తీవ్రంగా ఆలోచిస్తూ వున్నా, కళ్ళు మాత్రం రోడ్డు రెండు వైపులా ఏవన్నా తినుబండారాలు దొరుకుతయ్యేమో నని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూ ఉన్నవి.

చివరకు థౌజండ్ లైట్స్‌లోకి వొచ్చేప్పటికి ఒక చిన్న టీ కొట్టు తెరిచివుంది. వెంటనే రిక్షా ఆపించాడు వెంకటేశ్వర్లు. ఏమన్నా కాస్త తిని, కాస్త టీ అన్నా తాగకపోతే ప్రాణం నిలిచేట్లులేదు. ఇంకా నాలుగుమైళ్లన్నా వెళ్ళాలి. ఈ రిక్షా వేగం చూస్తే మరో గంటకు పైగా పడుతుంది.

ఈ ఉద్దేశ్యంతో రిక్షా దిగి "ఉండు...ఇప్పుడే వొస్తాను" అన్నాడు.

రిక్షా కుర్రాడు నురుగులు కక్కుతున్నాడు; మాసిన చొక్కాతో మొహం మీదినుంచి కారే చెమట తుడుచుకున్నాడు. నోరుకూడా తెరిచి గాలి పీలుస్తున్నాడు; జవాబుచెప్పే శక్తికూడా లేనట్లుంది. తనలాగే వీడూ ఆకలితో దహించుకొని పోతూన్నా డనిపించింది వెంకటేశ్వర్లుకు. వాడి మీద జాలి వేసింది; వాణ్ణికూడా ఏమన్నా తిందామందామా అని నోటిదాకా వొచ్చింది కాని, డబ్బుతో కూడిన వ్యవహారం కనుక, వెంటనే మానవత్వాన్ని ఉపసంహరించుకున్నాడు.

గబగబా హెూటల్‌లో దూరాడు. అది మహమ్మదీయులది. ఏమన్నా తిందామంటే, మాంసం, గీంసం వుంటుందేమోనని భయం. వెంకటేశ్వర్లు కేవలం శాఖాహారి! చివరకు బిస్కెట్లుకూడా తినబుద్ధికాలేదు; అందులో కూడా కాస్తోకూస్తో అది కలుస్తుందేమోననే అనుమానం ఒకపక్కా, ఎలాగూ ఇంకో గంటలో భోం చేస్తాడు కనుక, డబ్బులు దండగెందుకనే హెచ్చరిక మరోపక్కా కలిసి, ఒక్క అణా డబ్బుల్తో టీ మాత్రం తాగించేట్లు చేసినయ్... టీ తాగంగానే కొత్త శక్తీ, ఉత్సాహమూ వొచ్చినట్లు తోచింది. వొచ్చి బరువుగా రిక్షాలో కూలబడ్డాడు.

రిక్షావాడు ఒక్కసారి దీనంగా, జాలిగా చూశాడు వెంకటేశ్వర్లువైపు. వెంకటేశ్వర్లు ఆ చూపులకు అదిరిపొయ్యాడు. ఆ చూపులు చాలా పదునుగానూ, మర్మగర్భితంగానూ వుండి అతన్ని బాధించినవి. భరించలేక వేరొక దిక్కు చూశాడు.

రిక్షా కదిలింది. జేబులో లవంగం మొగ్గ వుంటే నోట్లో వేసుకుని కసిక్కిన కొరికాడు వెంకటేశ్వర్లు. నాలిక చుర్రుమంది; కోపం వొచ్చి తుపుక్కున ఉమ్మేశాడు...ఈ వెధవ రిక్షా ఇంత మెల్లిగా నడుస్తుందేం అనిపించింది. ఇంతకన్న మరి గతిలేదు కనుక, వూరుకున్నాడు.

తేనాంపేట సమీపిస్తూ వుండగా వెంకటేశ్వర్లుకు భయంవేసింది. అటూ ఇటూ గుబురుగా పెరిగిన చెట్లు; నిర్జీవంగా నిద్రపోతూన్న భవనాలు దూరదూరంగా వున్నవి; కీచురాతి శబ్దాలు మాత్రం వినిపిస్తూన్నవి. తలలు విరియబోసుకొన్న దెయ్యాలల్లే వున్న పెద్దచెట్లు, నీటిచుక్కల్ని రాలుస్తున్నవి.

ఈ చీకట్లోనుంచి, ఏ దొంగల ముఠా అన్నా హఠాత్తుగా మీద పడితే...? రిక్షా వాడికేం భయం? రిక్షాకూడా వాడిది కాదాయె! తన జేబులో వున్న డబ్బుకాస్తా గుంజుకుంటే! ఎక్కడో మూలల్లో తనకోసం వేచి కూర్చున్న దొంగలున్నారేమో నని చాలా పరిశీలనగా చూశాడు కాని, ఏమీ కనిపించటం లేదు...ఏమో - తనకు కనిపించకుండా కూర్చున్నారేమో?

ఆ మధ్య యెక్కడో పత్రికలో అర్ధరాత్రి ఒంటరిగా పొయ్యేజనాన్ని ఆపి, దోచుకొన్న సంఘటనల్ని గూర్చి చదివాడు. వెంకటేశ్వర్లు పత్రికలు కొని చదువుతాడని మీరెవరన్నా అనుకుంటే, కాస్త పరాగ్గా వున్నారని హెచ్చరించవలసి వుంటుంది...పొట్లాలకుగాను వొచ్చిన పత్రికల్లో చదివాడు.. ఆ చదివింది ఇప్పుడు తనకే వర్తిస్తుందేమో ననే భయం కమ్మింది.

డబ్బు ఖర్చవుతుందని భయపడ్డాడు కాని, ఆ టాక్సీ వేసుకుంటే బాగుండేది. కారైతే అరగంట ముందే కొంప చేరేవాడు; ఏ దొంగా కారు ఆపగలిగి ఉండేవాడు కాదు. తన జేబులో డబ్బూ, ప్రాణం, తాను అత్యధికంగా ప్రేమించే స్వశరీరం, కుటుంబం - అంతా చాలా సురక్షితంగా ఉండేవి...

ఇప్పుడు ఎవడైనా ఎదురై, చాకు చూపితే!... మెదలకుండా జేబులు దులపటమే! కాని యీ లోపలే వాడు ఆ చాకు, బానలాటి తన పొట్టలో గుచ్చుతే! బొళ బొళా కారే ఎర్రని, చిక్కని నెత్తురుతో తన ముందున్న రోడ్డు పారాణి పెట్టుకుంటుంది.

'ఛీ .... ఛీ ... ఏమిటీ తలపులు? అర్థం లేని వూహ లనుకొని సరిపెట్టు కోవాలనుకున్నాడు కాని, కుదరటంలేదు. ఎవరిదాకానో ఏమిటి? ఈ రిక్షావాడే, మరికొంత దూరం లాక్కువెళ్ళి, చాకు తీసి జేబులు దులపమంటే? అసలు ఆ ఉద్దేశ్యంతోనే వీడు రూపాయిన్నరకే వొప్పుకున్నాడేమో? ఐ ఉండొచ్చు..పోను ఎనిమిదీ, రాను ఎనిమిది మైళ్ళూ పదహారు మైళ్ళ ప్రయాణానికి రూపాయిన్నరంటే, మైలుకు అణన్నరా? ఈ చౌకబేరం వెనుక, దుర్మార్గం కూడా వుండివుంటుందనే నమ్మకం కలిగిం దతనికి.

పక్కలోనే చాకు పెట్టుకొని నిద్రిస్తూన్నవాడి స్థితిలో పడ్డాడు వెంకటేశ్వర్లు. ఈ కుర్ర వెధవ ఏమైనా చేసేట్లయితే, తను వీడితో పోట్లాడి గెలవగలడా, లేదా అని ఆలోచించాడు..కాని యీ మహాకాయంతో పోట్లాడటంకన్న వెంటనే ఓటమిని అంగీకరించటం ఉభయులకూ శ్రేయస్కరం. కోర్టుకెక్కి పోట్లాడటమైతే అతను చాలా నిశ్చింతగా ఉండేవాడు... అక్కడైతే న్యాయం, ధర్మం, పోలీసులూ తన సుఖ సౌఖ్యాలను గారంటీ చేస్తూ సాధ్యమైనంతవరకూ రక్షణ ఇస్తారు. కాని ఇక్కడో? తను ఒంటరివాడు. న్యాయాన్యాయ విచక్షణలు లేవు. అడవిలో బతికే జంతువులు ఎలా బతకగలవో, అదే విధానం అమలు జరుగుతుంది. మనిషికూడా జంతువుకన్న ఏ విధంగానూ

గొప్పవాడు కానేరడని మరోసారి రుజూ అవుతుంది; ఐతే యీ పరిశోధనలో తను దెబ్బతింటాడు. వీడితో పోట్లాడగలిగినా, వాడు చాకుతీస్తే లాభంలేదు. మిగిలిందల్లా రేపు రిపోర్టివ్వటమే.. పేరు సుబ్బడని చెప్పాడు. ఎడ్రస్ ఏమిటో? ఈ వెధవలకు ఎడ్రస్‌కూడా వుంటుందా? వీడి రూపురేఖా విలాసాలను జాగర్తగా గుర్తు చేసుకుంటున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

ఎంత ఖర్మ వొచ్చిందీ! ఇప్పుడు నిజంగానే తనను ఎవరైనా దోచుకుంటే, తనేమీ చేయలేడు; వాళ్ళు దయదలిచి తన డబ్బు ఎంత వొదిలినా అదంతా వూరికనే వొచ్చినట్లవుతుంది. పది రూపాయలు టాక్సీకి పారేస్తే మిగిలిందంతా తనదే అయ్యేది కదా! పొరపాటు చేసింతర్వాత జ్ఞానోదయం కలిగి ఏం లాభం? ఆ చేసిన తప్పుకు ఏదో వొక రూపంలో జరిమానా చెల్లించాల్సిందే; కాని యీ రూపం 'డబ్బు' కావటంవల్లా, డబ్బుకూ తన ప్రాణానికీ వున్న లంకె వేధిస్తోంది...

రిక్షావాడు ఆహారంమీద ఆపేక్షతో వాలే గద్దల్లే హేండిల్‌బార్ మీద వొంగాడు; కాళ్ళ మీద లేచి నిలబడుతున్నాడు. కటకటలాడుతూ మెల్లిగా నడుస్తోంది రిక్షా. వీడికి యీపాటికి కాళ్ళు చచ్చుబడి వుండాలి. శ్వాస అందక గుంజుకుంటున్నాడు. ఈ స్థితిలో వీడు తనమీద తిరగబడగలడా? ఏమో...ఇంకాస్త దూరం, ఆ కనిపించే అడవి పక్కనుంచి వెళ్తూండగా వీడో, లేక ఇంకా ఎవరన్నానో తనమీదికి ఉరుకుతారని ఎందుకనో చాలా అనుమానంగా వుంది. మద్రాసువంటి పట్నంలో అడవుల్నీ, ఎడారుల్నీ, పులుల్నీ, సింహాల్నీ చూడగలుగుతున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు.

తను అనుమానించిన అడివి రానే వొచ్చింది. రిక్షా ఆగింది. కుర్రాడు దిగుతున్నాడు. వెంకటేశ్వర్లు శరీరోష్ణం మినహాగా చలిజ్వరపు రోగిగా మారాడు. వాడింక చాకు తీయటం, తనొక్క నమస్కారం చేసి జేబు దులపటం...యీ పీడకల ఇంతతోనన్నా అంతరిస్తే బాగుండు ననిపిస్తోంది.

కుర్రాడు కాళ్ళు యీడ్చుకుంటూ పేవ్‌మెంటు మీద కూర్చున్నాడు. స్టీమ్ ఎక్కువైనప్పుడు ఇంజన్ విడిచే మాదిరిగా బుసలు కొడుతున్నాడు. వెంకటేశ్వర్లుకు అంతా అగమ్యగోచరంగా వుంది. వాడు అలుపు తీర్చుకొని తనమీదికి దూకుతాడేమో? యీలోగానే తను ధైర్యంచేసి, వీణ్ణొక మొత్తు మొత్తుతే మంచిదేమో? కొట్టినవాణ్నే కొట్టే ధైర్యంలేదు తనకు...ఏం చేయాలి? దగ్గిరికి వెళ్తే .... వాడు చాకు తీస్తే?

వాడు అలుపు తీర్చుకుంటూనే నేల కొరిగాడు. కుర్ర వెధవ ఊపిరందక ధామ్మిన చచ్చాడేమో? ఇదే నిజమైతే, వెంకటేశ్వర్లు ఊహించింది జరిగిందాంట్లో ఒక చిన్న భాగమే అవుతుంది...తను యీ అర్ధరాత్రి శవాన్ని పెట్టుకొని కూర్చోవటం...భూత ప్రేతాలు, దెయ్యాలూ తనచుట్టూ వేయికంతాలు మేళవింపజేస్తూ భరతనాట్యం ఆరంభిస్తవి. చెవులు మూసుకున్నా ఆ శబ్దం వినపడకుండా ఉండదు; కళ్ళు మూసుకున్నా

కనిపించక మానదు. అందులోనూ శవమంటే వెంకటేశ్వర్లుకు చచ్చే భయం. శవ జాగరణ సంగతి ఎలా వున్నా, ఈ హఠాన్మరణానికి తను సంజాయిషీ చెప్పటం, పోలీసులచుట్టూ తిరగటం, అనుమానంమీద కొద్దిరోజులు వాళ్ళు జైల్లో ఉంచటం జరిగినా జరగొచ్చు.

దొంగలభయం పోయి, వీడు చచ్చాడేమోననే భయం పీడిస్తోంది వెంకటేశ్వర్లును. వీణ్ణి బతికుండగా తను భరించలేకపొయ్యాడు; చచ్చి అంతకు రెట్టింపు బరువయ్యేట్లున్నాడు..అసలు చావలేదేమో?...మరి అలా వెల్లకిలా పడిపోయి, కదలక మెదలక వుంటే అర్థమేమిటి? తను యీ ఆలోచనల్తో ఇక్కడ కాలం వృథా చేస్తున్నాడు.

మరి గత్యంతరంలేక, రిక్షా దిగి వాడి దగ్గిరికి వెళ్ళాడు. వొణికే చేతుల్తో వాణ్ని అటూ, ఇటూ కదిపి చూశాడు. "ఊఁ. ఆఁ" అని మూలిగాడు వాడు. బతికే వున్నందుకు తను అదృష్టవంతుణ్ననుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. మూర్ఛపోయి వుంటాడు. మొహాన ఇన్ని నీళ్ళు చల్లేందుకు, దగ్గర నీళ్ళు లేవు.

వీణ్ని యీ స్థితిలో వొదిలేసి వెళ్తే? వాడి చావు వాడు ఛస్తాడు కాని తను ఇంటికి జేరటం మాటేమిటి? ఇంకా మూడు మైళ్ళన్నా వుంది. అదీగాక వొప్పుకున్న బాడుగ ఇవ్వని అన్యాయానికి తాను పాల్పడలేదు. స్వర్గ నరకాల మీద బాగా నమ్మకమున్న తను, మరి ఏం చెయ్యాలి? ఈ రిక్షా తనొక్కడే తొక్కుకుపోతే? చిన్నతనంలో సైకిల్ నేర్చుకున్నాడుతను. ఐనా, బాలెన్స్ నిలపవలసిన పనిలేదు కనుక, దీన్ని తొక్కటం ఒక గొప్ప కాదు. కాని వీణ్నిక్కడే కాకులకూ, గద్దలకూ వొదలి తనొక్కడూ రిక్షా తొక్కుకుపోతే, మళ్ళీ అది వీడికి అప్పజెప్పటం ఎలా? యీ యక్ష ప్రశ్నల్ని ఆలోచించటంకన్న, ముందు ఎంత త్వరగా ఇక్కణ్ణుంచి కదులుతే, అంత క్షేమం.

రిక్షావాణ్ణి దయదల్చి కాకపోయినా, తన మీద తనకే జాలివేయటం వల్ల వెంకటేశ్వర్లు ఆ కుర్రాణ్ని మెల్లిగా ఎత్తి రిక్షాలో కూర్చోబెట్టాడు. ఎంత బరువు వెధవ! వాడు ఒక పక్కకు ఒరిగి ఏటవాలుగా పడుకున్నాడు. వీడింక కదలడనే నమ్మకం కలిగిం దతనికి.

వెంకటేశ్వర్లు పంచె పైకి కట్టి, సీటుమీద కూలబడ్డాడు; పెడల్స్ మీద కాళ్ళతో వొత్తాడు. కటకటమంటూ గొలుసు కదిలింది; రిక్షా సాగింది. కాని బలంగా తొక్కితేనేకాని పోవటంలేదు. తను ముందుకు తొక్కుతుంటే బిగుసుకున్న గొలుసు వెనక్కు లాగుతోంది.

ఊపిరి బిగపట్టి తొక్క నారంభించాడు వెంకటేశ్వర్లు. గొలుసు తెగిపోవటం లాటి ప్రమాదంకన్న, ఇది తక్కువదిగానే తోచింది ప్రస్తుతానికి. ఒకపక్క భయం–రోడ్డుకు రెండువైపులావున్న చెట్లనీడలు కూడా అతన్ని వొణికిస్తున్నవి. మరోపక్క ఆకలి బాధ. యీ చాకిరీ చేయాల్సి వొస్తుం దనుకుంటే, ఆ హెూటల్లో రెండు బిస్కట్లన్నా తినేవాడు.

మధ్య మధ్య ఈ కుర్రవెధవ కింద పడ్డాడేమోనని వెనక్కు చూస్తూనే వున్నాడు. వాడు రిక్షాను గట్టిగా కరుచుకొని అలాగే పడివున్నాడు.

ఇందాకటినుంచీ వెనక కూర్చున్నాడు కనుక తెలియలేదు కాని, ఈ రిక్షా తొక్కటం ఎంత కష్టమో, ఇప్పుడు బాగా తెలుస్తోంది. ఇందాక రిక్షా వాడు నాలుగు రూపాయిలు అడిగినందుకు, వాణ్ని బందిపోటు దొంగల్లే భావించిన మాట నిజమే కాని, ఇప్పుడు చూస్తే నాలుగూ ఇవ్వటం చాలా న్యాయ మనిపిస్తోంది.. తనే-రిక్షావాడైతేనా, పది రూపాయలు తక్కువ అడిగేవాడు కాదు!

రూపాయిన్నరకు ఈ కుర్రవెధవను ఒప్పింపచేయటం దురన్యాయమనే సంగతి ఈ క్షణంలో వెంకటేశ్వర్లుకు కళ్ళకు కట్టినట్లయింది. పాపం - వీడికి శోషొచ్చి, దాహంతో గొంతు తడి ఆరి పడిపొయ్యాడు. వీలున్నా తనను దోచుకునే దురుద్దేశం వీడికి లేదు. వీడు మెత్తనివాడు కావటంవల్ల, తను మొత్తేందుకు ప్రయత్నించటం తనకు తెలియకుండానే జరిగింది. ఈ వెధవపని ఇంత కష్టమనిపించలేదు. ఏదో యంత్రం కనుక, దొర్లిపోతుందనుకున్నాడు; కాదు - కేవలం యంత్రంలాగే ఈ రిక్షావాడు కూడా కదులుతూంటే అలాగే అనిపించింది. ఈ కష్టానికి ఎంత తింటే సరిపోను?

ఎంత తొక్కినా దూరం తరగటంలేదు. ఒక పక్క ఆతృత, ఇంకేదన్నా ప్రమాదం జరుగుతుందేమోనని మనసు పీకుతూనే వుంది. ఎవరో తనను చంపేందుకే వెన్నాడుతూన్నట్లు సర్వశక్తుల్నీ వినియోగించి పలాయనం చేస్తున్నట్లే వుంది అతనికి.

తిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామిని మనసులో ధ్యానించుకున్నాడు; అసలు తను ఆ పేరు పెట్టుకోవటంలోనూ, ఇతరులచేత అలా పిలిపించుకోవటంలోనూ తన భక్తితత్పరత కనిపిస్తూనే వుంది. ఏ ప్రమాదమూ లేకుండా కొంప జేరితే, చిన్నవాడి పుట్టిన వెంట్రుకలు తిరుపతి కొండ మీద తీయించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. వెంట్రుకల్తో తృప్తిపడే దేవుడు కనుకనే, బీదకూ బిక్కికే కాకుండా, తనలాటివాళ్ళక్కూడా ఆయనంటే భక్తి ఎక్కువ!

కష్టాల్లో పడ్డప్పుడు ఎంత కఠినుడికైనా మనసు ద్రవిస్తుంది. ఐతే ఈ జాలి తనమీదనే కాకుండా, పక్కవాళ్ళమీదిక్కూడా ప్రసరిస్తుంది. అందులోనూ తనిప్పుడు అనుభవపూర్వకంగా ఈ కష్టాన్ని గూర్చి తెలుసుకున్నాడు కనుక, దీనికి న్యాయమైన కూలి ఇవ్వాలనిపించింది... వాడు మళ్ళీ వెనక్కు ఎనిమిదిమైళ్ళు వెళ్ళాలి! ఈ కుర్రవెధవ మీద జాలంతా, తనుపడే కష్టానికి సానుభూతేనని వెంకటేశ్వర్లుకు తెలియలేదు.

ఏ ప్రమాదమూ జరగకుండానే నానా అవస్థాపడి వెంకటేశ్వర్లు కొంపజేరాడు కనుకనే ఆ తిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామి కరుణించాడని నమ్మకం కలిగింది. ఇంటి ముందు రిక్షా ఆగినా వెంకటేశ్వర్లు వూపిరి అందనంతగా గాలి పీలుస్తూనే ఉన్నాడు.

చెమట ధారలుగా కారుతోంది. అరికాలినుంచి బయలుదేరిన ఆవిర్లు మెదడుదాకా యెగతంతున్నవి. శిలా ప్రతిమల్లే కొన్ని నిమిషాలపాటు కూలబడ్డాక కాని వెంకటేశ్వర్లు మళ్ళీ మనిషవలేదు.

తను సురక్షితంగా బతికివున్నాడు; జేబు తడివి చూసుకున్నాడు. తన డబ్బుకూడా సురక్షితంగావున్న ఆనందం కలిగింది. మరి న్యాయంగా సంపాయించే డబ్బుకు చలనం ఉండదని తనెన్నిసార్లు పెద్దలు చెప్పగా వినలేదు కనుక?

న్యాయం అనగానే యీ కుర్రవెధవకు తాను చేయదలుచుకున్న న్యాయం సంగతి గుర్తొచ్చింది. కాని ఐదు రూపాయిలు వీడికి ఇవ్వటానికి మనసొప్పటం లేదు. జీవితంలో మొదటిసారి అంతరాత్మ తిరుగుబాటుచేసి వెంకటేశ్వర్లును ఘోరంగా తూలనాడుతోంది. ఇప్పటికే అలసి చిరాగ్గా వుండటంవల్ల, అంతరాత్మతో రాజీకి దిగాడు.

రిక్షావాణ్ణి కదిపి, కేకవేశాడు. వాడు మెల్లిగా మూలిగి, లేచి కూర్చున్నాడు. చప్పున బండిలోంచి దూకాడు.

"ఎక్కండి-" అంటున్నాడు వాడు.

"అరేయ్ సుబ్బడూ! మా ఇంటికి వొచ్చేశాం కాని...ఈ ఐదు రూపాయలు తీసుకొని ఫో" అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు, ఐదు రూపాయిల కాగితం అందిస్తూ; అంతరాత్మ వెంకటేశ్వర్లును నమ్మేస్థితిలో లేకుండటంవల్ల యీ పని తొందరగా చేయించింది.

రిక్షా కుర్రాడు చప్పున నోటు లాక్కున్నాడు. రిక్షాను చకచకా నెట్టుకుంటూ, కాస్త వేగం రాగానే ఎగిరి సీటుమీదికి దూకాడు. ప్రశాంతమైన రాత్రిని భంగపరుస్తూ, అదేపనిగా గంట వాయిస్తూ, తన సంతోషాన్ని ప్రకటించేందుకు రిక్షాను దూకిస్తున్నాడు.

'వెధవ! దొంగయెత్తు వేసి యీ దూరమంతా నాచేత తొక్కించాడు. ...దొంగ వెధవ!' అనుకున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. రిక్షా గంట వినపడేటంత వరకూ అలాగే నిర్జీవంగా నిలబడిపొయ్యా డతను.

– మార్చ్, *1955*